

منعت معدن تجارت

مشور اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در روزنامه منعت www.smtnews.ir/about.html	
صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی و مطبوعاتی « منعت »	
مدیرمسئول: عاطفه خسروی	
سازمان آگهی‌ها: ۸۸۱۰۵۲۸۸ - ۰۹۱۹۱۲۵۱۴۰۶ ایمیل آگهی‌ها: ads.smtnews@gmail.com	
تلفن: ۸۲۱۹۰ (داخلی - ۱۰۸)	
توزیع و سازمان شهرستان‌ها: ۸۸۱۰۵۲۸۸	
تهران، خیابان قائم مقام فراهانی - کوچه آزادگان شماره ۲۶ - کدپستی ۱۵۸۶۷۳۳۸۱	
روابط عمومی: pr@smtnews.ir	
چاپخانه: صمیم	
www.smtnews.ir info@smtnews.ir	https://ble.ir/smtnews
telegram.me/smtnews instagram.com/smtnews tozi.smtnews@gmail.com http://eitaa.com/smtnews	
عضو انجمن مدیران روزنامه‌های غیردولتی عضو انجمن مدیران رسانه عضو تعاونی مطبوعات	

خبر احتمال آزادسازی ۱۲

میلیارد دلار از دارایی‌های

بلوکه‌شده ایران، بار دیگر

یکی از پیچیده‌ترین

پرونده‌های اقتصاد تحریمی

کشور را به صدر اخبار

بازگردانده است؛ پرونده‌ای

که از کره‌جنوبی و عراق تا

قطر، سال‌ها میان تحریم،

مذاکره و محدودیت بانکی

گرفتار مانده است.

سفر عبدالناصر همتی رئیس کل بانک مرکزی به قطر و هم‌زمان انتشار خبر احتمال آزادسازی ۱۲ میلیارد دلار از دارایی‌های بلوکه‌شده ایران در صورت نهایی شدن توافق احتمالی میان تهران و واشنگتن، بار دیگر یکی از قدیمی‌ترین و پیچیده‌ترین پرونده‌های اقتصاد ایران را به صدر اخبار بازگرداند؛ پرونده‌ای که فقط درباره چند میلیارد دلار پول نیست، بلکه به قلب اقتصاد تحریمی ایران، ساختار بانکی جهان، مذاکرات هسته‌ای و روابط ایران با امریکا گره خورده است.

بر اساس گزارشی که در رسانه‌ها منتشر شده، خبرگزاری فارس مدعی شده آزادسازی نیمی از دارایی‌های بلوکه‌شده ایران، معادل حدود ۱۲ میلیارد دلار، در یادداشت تفاهم احتمالی میان ایران و امریکا پیش‌بینی شده است. همین خبر دوباره بحث قدیمی پول‌های بلوکه‌شده را به فضای رسانه‌ای و اقتصادی کشور بازگرداند؛ موضوعی که از دولت محمود احمدی‌نژاد تا حسن روحانی و ابراهیم رئیسی، همواره یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های سیاست‌گذاران اقتصادی ایران بوده است.

پول‌های بلوکه‌شده ایران عمدتاً حاصل صادرات نفت، گاز، میعانات و محصولات پتروشیمی است؛ درآمدهایی که کشورهای خریدار باید به حساب ایران واریز می‌کردند اما به‌دلیل تحریم‌های مالی و بانکی امریکا، این پول‌ها در حساب‌هایی در خارج از کشور باقی ماند و ایران امکان انتقال یا استفاده آزادانه از آنها را نداشت. در واقع پول‌ها متعلق به ایران بود، اما شبکه بانکی جهان اجازه جابه‌جایی آنها را نمی‌داد.

🔴 **ریشه بحران**

ریشه این بحران به تشدید تحریم‌های هسته‌ای در دهه ۱۳۸۰ بازمی‌گردد، اما نقطه عطف اصلی در سال‌های پایانی دولت محمود احمدی‌نژاد شکل گرفت. در آن دوره، امریکا و اروپا با هدف افزایش فشار اقتصادی بر تهران، بانک مرکزی ایران را تحریم کردند و دسترسی بانک‌های ایرانی به شبکه سوئیفت محدود شد. همین مسئله عملاً انتقال درآمدهای نفتی ایران را مختل کرد و باعث شد میلیاردها دلار از منابع ارزی ایران در کشورهای مختلف باقی بماند.

در آن سال‌ها، دولت محمود احمدی‌نژاد چند مسیر را هم‌زمان برای مدیریت بحران دنبال کرد. یکی از مهم‌ترین اقدامات، استفاده از شبکه‌های غیررسمی انتقال پول بود. صرافی‌ها، واسطه‌های منطقه‌ای، شرکت‌های پوششی و برخی بانک‌های کوچک آسیایی به کانال‌های اصلی جابه‌جایی منابع ایران تبدیل شدند. کشورهایی مانند ترکیه، امارات، چین و مالزی نقش مهمی در دور زدن محدودیت‌های بانکی پیدا کردند و بخش بزرگی از تجارت خارجی ایران از طریق دوبی و استانبول انجام می‌شد.

هم‌زمان، ایران به سمت تهات‌ر نفت با کالا رفت. وقتی دریافت دلار و یورو دشوار شد، تهران بخشی از نفت خود را در ازای واردات کالا، تجهیزات صنعتی و مواد اولیه مبادله کرد. این مدل همکاری به‌ویژه با چین و هند

شرایط پیچیده‌تر شد!

منتقدان می‌گفتند اگر منابع ایران سال‌ها در حساب‌های غیرقابل دسترس باقی نمی‌ماند یا امکان تبدیل آنها به ارزهای معتبر وجود داشت، چنین زبانی به کشور تحمیل نمی‌شد. برخی مقام‌ها حتی از این امکان پیگیری حقوقی علیه کره جنوبی سخن گفتند و اعلام کردند سئول باید پاسخگوی کاهش ارزش دارایی‌های ایران باشد.

اما مهم‌ترین تحول در دولت رئیسی، آغاز مذاکرات غیرمستقیم میان تهران و واشنگتن با میانجیگری قطر و عمان بود. هرچند دو طرف رسماً از توافق گسترده سخن نمی‌گفتند، اما پرونده تبادل زندانیان و آزادسازی منابع مالی به‌صورت موازی دنبال شد. سرانجام در سال ۲۰۲۳ توافقی شکل گرفت که بر اساس آن حدود ۶ میلیارد دلار از منابع ایران از کره جنوبی به قطر منتقل شد.

این انتقال یکی از پیچیده‌ترین عملیات‌های مالی سال‌های اخیر بود. ابتدا منابع ایران از وون به یورو تبدیل شد، سپس از طریق بانک‌های واسطه به حساب‌هایی در قطر منتقل شد. برای این کار، حساب‌هایی برای چند بانک ایرانی در دوحه افتتاح شد تا امکان استفاده محدود از این منابع فراهم شود.

سخن پایانی

اکنون نیز خبر احتمال آزادسازی ۱۲ میلیارد دلار دیگر از دارایی‌های ایران در صورت نهایی شدن توافق احتمالی میان تهران و واشنگتن، نشان می‌دهد پرونده پول‌های بلوکه‌شده همچنان یکی از اصلی‌ترین محورهای مذاکرات میان دو کشور است. با این حال، تجربه سال‌های گذشته نشان داده حتی آزادسازی منابع نیز الزاماً به معنای دسترسی کامل ایران به پول‌ها نیست؛ زیرا بخش مهمی از این منابع همچنان تحت محدودیت‌های بانکی و نظارتی قرار دارند.

مسافران ساحل دریای کاسپین

منبع: ایرنا

تعیین تکلیف پرونده پول‌های بلوکه‌شده

گسترش یافت. در همان دوره، بخشی از درآمدهای نفتی ایران به ارزهای محلی مانند روبیه هند و وون کره جنوبی نگهداری شده؛ تصمیمی که بعدها خود به یکی از چالش‌های اصلی پرونده پول‌های بلوکه‌شده تبدیل شد. با روی کار آمدن حسن روحانی، دولت جدید تلاش کرد از مسیر مذاکرات هسته‌ای و برجام، مسیر بازگشت منابع ارزی را باز کند. تیم اقتصادی و دیپلماتیک دولت، از محمدجواد ظریف تا ولی‌الله سیف و عبدالناصر همتی، بارها تأکید می‌کردند بدون رفع تحریم‌های بانکی، دسترسی واقعی ایران به منابع ارزی ممکن نیست.

امضای برجام در سال ۲۰۱۵ تا حدی شرایط را تغییر داد. صادرات نفت ایران افزایش یافت و بخشی از منابع ارزی آزاد شد. در همان زمان مقام‌های ایرانی از آزادسازی دهها میلیارد دلار دارایی ایران سخن می‌گفتند، هرچند درباره رقم دقیق اختلاف نظر وجود داشت. برخی منابع از حدود ۳۰ میلیارد دلار و برخی دیگر از بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار صحبت می‌کردند. دلیل این اختلاف آن بود که همه این دارایی‌ها نقد و قابل انتقال نبودند؛ بخشی صرف بدهی‌ها شده بود و بخشی دیگر در قالب پروژه‌ها با تعهدات بانکی قرار داشت.

با وجود اجرای برجام، دولت روحانی خیلی زود متوجه شد که بازگشت کامل به شبکه بانکی جهانی بسیار دشوارتر از تصور اولیه است. بسیاری از بانک‌های بزرگ جهان همچنان از همکاری با ایران واهمه داشتند، زیرا نگران جریمه‌های امریکا بودند. به همین دلیل، حتی در دوران اجرای برجام نیز ایران برای انتقال پول با محدودیت روبه‌رو بود. حسن روحانی و مقام‌های اقتصادی دولت بارها گلابه کردند که «تحریم‌ها روی کاغذ برداشته شده اما بانک‌ها همکاری نمی‌کنند.»

یکی از مهم‌ترین پرونده‌های آن دوران، منابع ایران در کره جنوبی بود. سئول که پیش از تحریم‌ها یکی از بزرگ‌ترین خریداران نفت ایران محسوب می‌شد، میلیاردها دلار از درآمدهای نفتی ایران را در بانک‌های خود نگهداری می‌کرد. دولت روحانی بارها هیأت‌های سیاسی و بانکی به کره جنوبی فرستاد تا راهی برای آزادسازی این منابع پیدا کند. حتی پیشنهاد استفاده از این پول‌ها برای واردات دارو و کالاهای اساسی نیز مطرح شد، اما کره جنوبی بدون چراغ سبز امریکا حاضر به انتقال پول‌ها نبود.

در کنار کره جنوبی، عراق نیز به یکی از مهم‌ترین پرونده‌های مالی ایران تبدیل شد. بغداد میلیاردها دلار بابت خرید برق و گاز به ایران بدهکار بود اما تحریم‌های امریکا مانع انتقال این منابع می‌شد. عبدالناصر همتی در دوران ریاست بانک مرکزی بارها به بغداد سفر کرد تا راهی برای استفاده از این منابع پیدا کند. بخشی از این پول‌ها صرف واردات کالاهای اساسی شد اما دسترسی کامل ایران به منابع همچنان ممکن نبود.

دولت روحانی همچنین تلاش کرد از طریق کانال مالی سوئیس بخشی از مبادلات مالی ایران را فعال کند. هدف این کانال، تسهیل خرید دارو و اقلام ضروری بود، اما این سازوکار هرگز به مسیر اصلی مبادلات مالی ایران تبدیل نشد و اقتصاد ایران همچنان زیر فشار محدودیت‌های بانکی باقی ماند.

«سم مهلک» هزینه‌تر اشی

داخلی برای مذاکرات

باز شدن پرونده مذاکرات ایران و امریکا همیشه در فضای سیاسی کشور با واکنش‌ها و کشمکش‌های جناحی روبه‌رو بوده است.

در این میان، موضع‌گیری‌های انتقادی، فضاسازی‌ها و حتی مخالفت‌های آشکار بعضی از نمایندگان مجلس درباره روند مذاکرات، توجه بسیاری از تحلیل‌گران سیاسی را به خود جلب کرده است.

این اظهارنظرهای بعضاً تند در حالی از تریبون نمایندگان مجلس بیان می‌شود که بر اساس قانون اساسی، هدایت و تصمیم‌گیری نهایی درباره مسائل کلان سیاست خارجی، بر عهده «شورای عالی امنیت ملی» است و باید حتماً به تأیید مقامات عالی نظام برسد.

اما تقابیل حق اظهار نظر نمایندگان مجلس با حفظ یکپارچگی پرسش‌هایی را به میان می‌آورد: آیا این موضع‌گیری‌ها در مسیر منافع ملی است، یا این‌که رفتاری خارج از عرف سیاسی ایران و در تضاد با نهادهای اصلی تصمیم‌گیرنده کشور محسوب می‌شود؟

در همین رابطه خبرآنلاین با محمدعلی پورمختار، نماینده پیشین مجلس به گفت‌وگو نشست است.او در این گفت‌وگو می‌گوید: هزینه‌تراشی برای داخل کشور، یک سم مهلک است و در واقع موجب تضعیف قدرت ما می‌شود و باعث می‌شود که در هر صورت، دشمن امریکایی از این نوع صحبت‌ها و بحث‌هایی که صورت می‌گیرد، سوءاستفاده کند.

🔴 **تصمیم‌گیری در خصوص مسائل کلان‌ی مثل جنگ، صلح یا مذاکره در نهادهای فرادستی و حاکمیتی گرفته می‌شود.** اما ما تاکنون شاهد موضوع تند برخی نمایندگان مجلس در ارتباط با موضوع مذاکرات بوده‌ایم. آیا این موضع‌گیری‌ها که بعضاً نوعی اشکال تراشی است را می‌توان در چارچوب وظایف نمایندگان دانست یا اینکه باید آن را خلاف سیاست‌های کلی نظام و امنیت ملی تلقی کرد؟

بالاخره به‌طور کلی و طبق قانون اساسی، نمایندگان حق اظهارنظر راجع به همه مسائل کشور را دارند.

ولی باید به این موضوع مهم توجه شود که در شرایط فعلی، با توجه به اینکه دشمن درصدد اختلاف‌افکنی یا القای این مسئله است که در کشور اختلاف وجود دارد - تا بتواند از همان به عنوان نقطه‌ای برای فشار بیشتر استفاده کند. طبیعتاً کسی که تریبون دارد باید به این نکته مهم توجه داشته باشد که اظهارنظرهایش برخلاف وحدت نباشد.

از طرف دیگر، خب همه ما می‌دانیم که مصوبات شورای‌عالی امنیت ملی به تأیید مقام معظم رهبری می‌رسد و خصوصاً کسانی که ولایت‌مدار هستند، باید عنایت بیشتری به این موضوع داشته باشند.

اعلام مخالفت، مخصوصاً در مجامع عمومی و در همین تجمعاتی که برگزار می‌شود و صحبت‌های خاصی که در آنها صورت می‌گیرد، طبیعتاً مقداری یأس و ناامیدی به دنبال دارد و موجب می‌شود که مردم دچار سردرگمی و اختلاف بشوند؛ کم‌اینکه در بعضی از همین تجمعات دیدیم که شعارهای متناقضی داده شد.

واقعا در این شرایط باید بسیار روی یک «صدای واحد» تمرکز کنیم و آن هم حمایت از مجموعه فعالیت‌هایی است که برای حفظ حقوق ملت ایران در بخش‌های مختلف دستگاه دیپلماسی و چه در شورای‌عالی امنیت ملی صورت می‌گیرد.

به نظر من این نکته مهمی است و ان‌شاءالله دوستان باید عنایت بیشتری به این مسئله داشته باشند.

🔴 **آیا این مواضع با هدف بالا بردن هزینه مذاکره است؟**

به نظر نمی‌رسد هدفشان این باشد که هزینه‌ای بر ما تحمیل شود. طبیعتاً کسانی که صحبتی دارند، حرفشان باید در تقابل با خواسته‌های نابجای دشمن امریکایی باشد. خب بعضاً می‌بینیم برخی از نمایندگان کنگره یا سنای امریکا صحبت‌های واهی دارند و حرف‌های اضافی می‌زنند.

طبیعتاً نمایندگان ما هم که افراد ناظر و همتای همان نمایندگان امریکا هستند، باید در تقابل با آنها چنین صحبت‌هایی داشته باشند تا جلوی زیاده‌خواهی آنها به این ترتیب گرفته شود.

اما هزینه‌تراشی برای داخل کشور، یک سم مهلک است و در واقع موجب تضعیف قدرت ما می‌شود و باعث می‌شود که در هر صورت، دشمن امریکایی از این نوع صحبت‌ها و بحث‌هایی که صورت می‌گیرد، سوءاستفاده کند.

🔴 **اما عملاً دارد این اتفاق می‌افتد و به نظر می‌رسد کلاً این موضع‌گیری‌ها، مذاکره‌کننده با مواضع کشور را یک‌جور تضعیف می‌کند و طبیعتاً آثار منفی‌اش را می‌گذارد.**

بله، خواه ناخواه این صحبت‌ها اثرات منفی خود را دارند. اما امیدوار هستیم که برطرف شود. البته در طول چند هفته گذشته، این موارد مقدار زیادی کم شده است و ما کمتر شاهد این قضیه هستیم. ان‌شاءالله که به‌طور قطعی تمام شود و مواضع بیشتر در جهت تقویت هیات مذاکره‌کننده و کشور باشد تا بتوانیم ان‌شاءالله حقوق حقه ملت را به‌طور قطع و یقین حفظ کنیم.

🔴 **اینکه می‌گویید کمتر شده، یعنی ممکن است از جایی با آنها صحبتی شده باشد یا تذکر گرفته باشند؟**

هم این احتمال هست هم ممکن است که خودشان دریافته باشند که الان زمان چنین موضع‌گیری‌هایی نیست. امیدواریم کسانی که تریبون دارند توجه داشته باشند که در صحبت کردن آزادند، اما به این هم توجه داشته باشند که در چه شرایط فوق العاده حساسی قرار داریم.